

Nr 186.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av djurgårdskommissionen m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

I propositionen nr 248 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 april 1947, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordad omorganisation av djurgårdskommissionen, *dels* godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens djurgårdsnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48, *dels ock* under sjätte huvudtiteln å riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa följande förslagsanslag, nämligen till Djurgårdsnämnden: Avlöningar 88 000 kronor och till Djurgårdsnämnden: Omkostnader 11 500 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 462), i vilken hemställts, att riksdagen måtte *dels* bifalla förevarande proposition i vad gäller djurgårdskommissionens omorganisation till en djurgårdsnämnd, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om underhandlingar med Konungen i syfte att överföra dispositionsrätten över Djurgården från Konungen till statliga myndigheter under deras oinskränkta förvaltningsrätt.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionen.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 29 november 1946 uppdragit åt överståthållaren T. K. V. Nothin att utreda frågan om enhetlig prövning av önskemål om upplåtelse av mark å Djurgården och därmed sammanhängande spörsmål m. m., har Nothin — i det följande benämnd utredningsmannen — till fullgörande av uppdraget med skrivelse den 21 januari 1947 överlämnat en i ämnet upprättad promemoria med därvid fogade tre bilagor.

Utredningsmannen erinrar om att Djurgården, som tillhör staten, alltjämt disponerades av den regerande Konungen och att denna dispositionsrätt numera grundade sig på Rikens ständers underdåniga skrivelse den 1 december 1809. Såsom en följd av Konungens dispositionsrätt till Djurgården hade Djurgårdens förvaltning varit uppdragen åt ämbetsmän, utsedda av den regerande Konungen personligen. För närvarande utövades denna förvaltning av en avdelning inom riksmarskalksämberet, benämnd djurgårdsförvaltningen. Ämbetets behörighet i avseende på Djurgårdens förvaltning grundade sig

på Kungl. Maj:ts beslut den 12 februari 1801, enligt vilket ämbetet ägde utöva högsta befälet och överinseendet över de till hovet hörande »departementer och stater» i avseende på »Oeconomie, Police, Penningförvaltning och redogörelse». Ambetet ansåges äga enligt praxis företräda de under dess inseende stående delarna av Djurgården i alla avseenden, således icke allenast vid den ekonomiska förvaltningen utan även i frågor som gällde vederbörande fastigheters integritet.

Genom riksmarskalksämberet hade, fortsätter utredningsmannen, åtskilliga markupplåtelser till enskilda ägt rum, huvudsakligen för villabebyggelse. De nu bestående upplåtelseerna av detta slag hänförde sig framförallt till Södra Djurgården. Närbesläktade med dessa upplåtelser vore de av riksmarskalksämberet gjorda upplåtelseerna för olika idrottsändamål (Stadion, Östermalms idrottsplats, områden för tennishall och utomhustennisbanor m. m. samt ridhustomt).

Inflytande arrendeavgifter hade tillförts den s. k. djurgårdskassan, som enligt 1809 års förut omförmälda riksdagsbeslut skulle användas till Djurgårdens förbättrande och förskönande. Till kassan inflöte vidare inkomster för skogsprodukter, trädgårdsprodukter och slätter m. m. samt avkastningen av den s. k. djurgårdsfonden.

För varje budgetår från och med 1927/1928 till och med 1944/1945 hade ett visst belopp, motsvarande djurgårdskassans beräknade överskott, tillförts de av riksdagen beviljade anslagen för reparationer och underhåll av de kungliga lustslotten. Från och med budgetåret 1945/46, då de kungliga slotten med tillhörande byggnader och markområden ävensom Djurgården — den senare med ett formellt bokföringsvärde av 50 000 000 kronor — upptagits till redovisning på slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond, redovisades djurgårdskassans överskottsmedel såsom inkomster för denna delfond.

I propositionen lämnas å s. 3—15 en redogörelse för utredningsmannens promemoria i vad densamma innefattar förslag till omorganisation av djurgårdskommissionen. Utskottet får härutinnan hänvisa till propositionen.

Över utredningsmannens förslag ha till följd av remisser utlåtanden avgivits av riksmarskalksämberet, kammarkollegiet, statskontoret, byggnadsstyrelsen, riksräkenskapsverket och djurgårdskommissionen.

Departementschefen har anfört följande beträffande den föreslagna omorganisationen.

Djurgården tillhör, såsom framgår av utredningsmannens redogörelse, staten men disponeras jämlikt Rikens ständers beslut den 1 december 1809 av den regerande Konungen. De med denna dispositionsrätt förenade förvaltningsuppgifterna handhas av riksmarskalksämberet, närmast genom en avdelning inom ämbetet, benämnd djurgårdsförvaltningen. I vissa fall ha genom särskilda beslut delar av Djurgården lagts under annan myndighets förvaltning. Detta är sålunda fallet beträffande de områden, som för exploatering ställts under djurgårdskommissionens förvaltning.

Liksom beträffande annan kronan tillhörig fast egendom ankommer den slutliga prövningen av frågor om försäljning av djurgårdsmark på riksdagen i den mån beslutanderätten ej delegerats till Kungl. Maj:t. Även frågor om

upplåtelse av nyttjanderätt till sådan mark underställas i vissa fall riksdagens prövning. I övrigt handläggas ärenden rörande överlåtelse eller annan upplåtelse av Djurgårdens mark huvudsakligen av djurgårdsförvaltningen och djurgårdskommissionen.

Riksdagens intresse av att även närmare utöva sitt inflytande i fråga om dispositionen av Djurgårdens mark har beträffande djurgårdskommissionens verksamhet tillgodosetts genom föreskrift att minst två av kommissionens ledamöter skola utses bland riksdagens ledamöter. I kommissionens uppgifter ingår bland annat att pröva, för vilka ändamål den under kommissionens förvaltning ställda marken bör avses med hänsyn dels till planeringen av bebyggelse för allmänna eller enskilda behov, dels till det rent affärsmässiga intresset av bästa ekonomiska utbyte av marken.

Djurgårdsförvaltningens verksamhet med avseende på djurgårdsmarkens disposition torde huvudsakligen bestå i att föra förhandlingar med de myndigheter, institutioner och enskilda, vilka önska förvärva nyttjande- eller äganderätt till områden, som äro underställda djurgårdsförvaltningen.

En följd av denna uppdelning av markfrågornas prövning mellan djurgårdsförvaltningen och djurgårdskommissionen samt av otillräcklig planläggning i stort har blivit, att de olika önskemålen i fråga om djurgårdsmarkens användning icke vunnit den allsidiga avvägning mot varandra, som varit nödvändig för ernående av det lämpligaste och mest effektiva utnyttjandet av tillgängliga markutrymmen. För statsverket i egenskap av markägare torde det sålunda få anses vara en viktig uppgift att söka åvägabrinda en enhetlig planläggning beträffande dispositionen av de värdefulla områden, varom här är fråga. I första hand bör denna planläggning avse att klarlägga, i vilken utsträckning de tillgängliga markutrymmena böra disponeras för parkändamål, statliga byggnader eller enskild bebyggelse, en avvägning som berör såväl statens som Stockholms stads och enskilda intressen. Denna intresseavvägning torde, sådan den redan nu ingår i djurgårdskommissionens arbetsuppgifter, ha varit en av anledningarna till önskemålet om viss riksdagsrepresentation i kommissionen.

För det här avsedda ändamålet erfordras ett samordnande statligt organ. Detta organ bör bland annat ha till uppgift att såsom remissinstans biträda djurgårdsförvaltningen med råd och utredningar vid handläggningen av markdispositionsfrågor. Det bör därjämte i sig upptaga djurgårdskommissionens återstående uppgifter.

Av vikt är att ifrågavarande organ kommer till stånd snarast möjligt, då en stor del av gällande arrendeavtal beträffande markupplåtelser å Djurgården utlöpa den 1 april 1949 och en omprövning av dessa avtal bör ske i samband med den allmänna planläggningen av djurgårdsmarkens användning. En uppgift för det föreslagna organet i detta sammanhang är också att tillvarataga statsverkets intresse av att arrendeavgälderna hållas uppe på en sådan nivå, att tillräckliga medel inflyta för de ändamål, som djurgårdskassan delvis har att bekosta och som i övrigt finansieras med skattemedel.

I vad avser användningen av djurgårdsmark för statliga byggnader och andra statsändamål gäller frågan i främsta rummet att inom den ram, som för sådant ändamål uppdrages vid den allmänna planläggningen, åstadkomma en samordning av statsmyndigheternas inbördes önskemål. I detta hänseende bör det nya organet fungera såsom rådgivande remissinstans åt Kungl. Maj:t och åt de myndigheter, för vilka sådana spörsmål äro aktuella. Inom Kungl. Maj:ts kansli böra här avsedda markfrågor, i den mån de icke kunna hänföras till annat departement, handläggas av kommunikationsdepartementet.

I avbidan på resultatet av de utredningsuppdrag, som lämnats dels år 1936

åt f. d. generaldirektören L. Berglöf såsom sakkunnig för utredning av frågan om den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fasta egendom, dels åt den år 1946 tillsatta markutredningen, böra de nya arbetsuppgifterna för det nu avsedda statsorganet begränsas till frågor rörande dispositionen av mark å Djurgården. Jag är sålunda icke beredd att ansluta mig till den av utredningsmannen framförda tanken, att åt organet i fråga skulle uppdragas liknande uppgifter beträffande annan statens mark i Stockholm och dess närhet samt att detsamma skulle göras till remissinstans för ärenden angående försäljning eller annan disposition av statlig mark även inom landet i övrigt.

Den föreslagna omorganisationen synes heller icke böra medföra någon ändring med avseende på det förhandlingsuppdrag, som givits 1945 års markkommission.

I flera av remissyttrandena har gjorts gällande, att de samordningsuppgifter, varom här är fråga, vore av natur att böra ankomma på byggnadsstyrelsen. Vederbörande myndigheter torde härvid hava utgått från att djurgårdskommissionens försäljningsuppgifter nu skulle vara praktiskt taget slutförda. Det kan emellertid fortfarande icke med visshet förutsägas, huruvida och när de förhandlingar, som för närvarande pågå mellan 1945 års markkommission och Stockholms stad rörande överlåtelse till staden av Kaknäsområdet och viss annan mark på Norra Djurgården, kunna komma att leda till positivt resultat. Vid sådant förhållande och med hänsyn till den opartiska ställning byggnadsstyrelsen såsom remissinstans åt Kungl. Maj:t i stadsplanefrågor bör intaga, anser jag i likhet med utredningsmannen, att styrelsen, åtminstone icke för närvarande, bör ifrågakomma för de nu avsedda uppgifterna. Ej heller synes mig kammarkollegiet lämpat för ändamålet. Jag torde därjämte få erinra om att riksdagen på sin tid intagit den principiella inställningen, att djurgårdskommissionens nuvarande uppgifter icke borde anförtros ett ämbetsverk. På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att ett nytt organ inrättas på grundval av den nuvarande djurgårdskommissionens organisation.

Vid en sådan förändring av djurgårdskommissionen torde densamma lämpligen också böra markeras genom en ändring av kommissionens benämning. Jag förordar sålunda, att det nya organet erhåller benämningen *djurgårdsnämnden*.

I anslutning till vad jag tidigare anført rörande det förestående arbetet med omprövning av vissa arrendeupplåtelse m. m. får jag föreslå, att den ifrågasatta reformen genomföres redan den 1 juli 1947.

Tänkbart är att de nya arbetsuppgifterna, sedan en första avarbetning skett, komma att bliva av mindre omfattning. Med hänsyn härtill och då djurgårdskommissionens nuvarande uppgifter så småningom torde komma att upphöra, bör, såsom kammarkollegiet ifrågasatt, framdeles en omprövning ske, huruvida nämnden bör bibehållas eller dess arbetsuppgifter böra överflyttas till annan myndighet.

Av samma skäl, som föranlett föreskriften att minst två av ledamöterna i den nuvarande djurgårdskommissionen skola utses bland riksdagens ledamöter, böra även till den föreslagna djurgårdsnämnden knytas representanter för riksdagen. Med hänsyn till arbetsuppgifternas väsentligt förändrade art bör därvid riksdagsmannainslaget i nämnden bliva större än i djurgårdskommissionen. I likhet med utredningsmannen anser jag däremot behov icke föreligga av att den fackmannamässiga sakkunskapen blir särskilt representerad i nämnden.

Djurgårdskommissionen omfattar för närvarande sex ledamöter, därav två riksdagsrepresentanter. Utredningsmannen har föreslagit, att det nya organet skulle bestå av ordförande och fyra andra ledamöter. De sistnämnda skulle

utses bland ledamöter av riksdagen. Till ordförande skulle utses en person inom eller utom riksdagen med allmänt administrativ förfarenhet. Samtliga ledamöter avses skola tillsättas av Kungl. Maj:t. Årsarvodena ha beräknats till samma belopp som nu utgå till djurgårdskommissionens ledamöter, nämligen 4 500 kronor till ordföranden och 3 000 kronor till envar av de övriga ledamöterna. Utredningsmannens sålunda framlagda förslag har icke givit mig anledning till annan erinran än att jag, i betraktande av de uppgifter som skulle komma att ävila å ena sidan ordföranden och å andra sidan de övriga ledamöterna, funnit mig böra föreslå en ökning av arvodesbeloppet till ordföranden till 6 000 kronor. Med hänsyn till den omfattning nämndens arbete kan beräknas få och de uppgifter som böra ankomma på ordföranden, anser jag den föreslagna anordningen med jourhavande ledamot icke vara erforderlig. Sedan det första planlägningsarbetet slutförts, torde böra övervägas huruvida icke en minskning av arvodena till nämndens ledamöter bör ske.

Enligt utredningsmannens beräkning av personalbehovet skulle hos nämnden finnas anställda en kanslichef och en teknisk expert, båda med arvode förslagsvis beräknat enligt 30 löneklassen i civila avlöningsreglementet, ävensom följande nu hos djurgårdskommissionen anställda befattningshavare, nämligen en bokhållare och kassör (Eo 14), två kontorister (Eo 9) och ett kontorsbiträde. Däremot har utredningsmannen med hänsyn till de ändrade arbetsuppgifterna räknat med att av den befintliga personalen följande befattningshavare icke längre skulle erfordras, nämligen en ingenjör (årsarvode 14 600 kronor), en underingenjör (årsarvode 8 100 kronor), en sekreterare (årsarvode 800 kronor) och en ritare (Eo 15). Mot denna personalberäkning har jag i huvudsak intet att erinra. Då någon mera avsevärd minskning av de rent tekniska arbetsuppgifterna icke synes komma att inträda under de närmaste åren och då jag icke ansett mig böra ifrågasätta någon ändring i fråga om formen för ombesörjandet av de med exploateringsverksamheten sammanhängande gatu- och ledningsarbetena, har jag emellertid, i anslutning till vad djurgårdskommissionen därom anfört, funnit mig böra förorda, att även ritarbefattningen tills vidare bibehålles.

Kostnaderna för djurgårdskommissionens administration bestridas för närvarande av de till kommissionen inflytande inkomsterna — försäljningsmedel, arrendemedel, administrationstillägg för arbeten, vilka skola bekostas av andra än statsverket, samt räntemedel. I likhet med utredningsmannen anser jag, att vid genomförande av den föreslagna omorganisationen dessa administrationskostnader böra täckas genom särskilda på riksstatens sjätte huvudtitel uppförda anslag. För ändamålet böra anvisas ett avlönings- och ett omkostnadsanslag.

Övriga utgifter för nämndens verksamhet, d. v. s. främst de direkta exploateringskostnaderna, böra tills vidare liksom hittills bestridas av sådana från exploateringsverksamheten härrörande inkomstmedel, vilka reserveras för detta ändamål. Jag torde i förevarande sammanhang få erinra om vad chefen för finansdepartementet härutinnan anfört vid anmälan av propositionen 1947: 137 angående redovisning av vissa kronan tillhöriga markområden i Stockholm. Från den sålunda förordade ordningen synes emellertid avsteg böra ske i fråga om kostnaderna för iordningställande av mark för statliga byggnadsföretag. Dylika kostnader böra enligt min mening betraktas som investeringskostnader. Medel för täckande av desamma torde sålunda böra inräknas i vederbörande investeringsanslag. Någon avskrivning av dessa kostnader synes icke erforderlig, då det här gäller en ökning av fastigheternas markvärden. Det nya redovisningsförfarandet torde av praktiska skäl böra tillämpas endast beträffande sådana statliga byggnadsföretag, till vilka anslag ännu icke anvisats.

I fråga om anslagsberäkningen har departementschefen anfört följande.

Avlöningsstaten för djurgårdsnämnden bör omfatta följande anslagsposter, nämligen Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal samt Rörligt tillägg. Såväl arvodesposten som icke-ordinarieposten torde åtminstone för nästa budgetår böra betecknas förslagsvis för att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att genomföra de övergångsordningar och vidtagna de jämkningar i organisationsförslaget, som kunna finnas påkallade.

Arvodesposten skulle i enlighet med vad tidigare anförts böra beräknas till $(6\ 000 + 4 \times 3\ 000)$ 18 000 kronor.

Icke-ordinarieposten har av utredningsmannen med tillämpning av nu gällande lönesystem beräknats till 49 100 kronor. Till detta belopp, vars beräkning i och för sig icke synes giva anledning till erinran, böra läggas lönekostnaderna för den befintliga ritarbefattning i Eo 15, vilken enligt mitt förslag skulle bibehållas tills vidare. Anslagsposten skulle i enlighet härmed komma att uppgå till avrundat 53 900 kronor. Den allmänna löneregleringen medför en uppräknig av posten till $(53\ 900 + 14\ 800)$ 68 700 kronor.

Anslagsposten Rörligt tillägg beräknas till 1 300 kronor.

Avlöningsanslaget skulle sålunda böra upptagas till $(18\ 000 + 68\ 700 + 1\ 300)$ 88 000 kronor. Jämfört med djurgårdskommissionens nuvarande administrationskostnader innebär den föreslagna avlöningsstaten en kostnadsminskning av 13 100 kronor, räknat med utgångspunkt från nu gällande lönesystem.

I fråga om omkostnadsstaten har utredningsmannen beräknat expens-kostnaderna till samma belopp, som för sådant ändamål nu är upptaget å djurgårdskommissionens kostnadsstat, eller 10 000 kronor. Medel till resekostnader skulle enligt utredningsförslaget anvisas å omkostnadsstaten endast med 1 000 kronor, motsvarande medelsbehovet för ersättningar för sammanträdesresor. I övrigt skulle resekostnaderna bestridas av de medel, vilka stå till förfogande för exploateringsverksamheten. Vad utredningsmannen sålunda föreslagit har icke föranlett annan erinran från min sida än att jag förordar, att en anslagspost till Sjukvård m. m. å förslagsvis 500 kronor uppföres å omkostnadsstaten.

I enlighet härmed skulle djurgårdsnämndens omkostnadsanslag böra beräknas till $(500 + 10\ 000 + 1\ 000)$ 11 500 kronor.

Utskottet.

På sätt närmare framgår av den i propositionen lämnade redogörelsen utmärkes den nuvarande ordningen för prövning av frågor rörande användningen av Djurgårdens mark av en viss oenhetlighet, vilken i olika avseenden varit ägnad att medföra olägenheter. I likhet med departementschefen är utskottet därför av den uppfattningen, att på förevarande område erfordras ett samordnande statligt organ, med uppgift bland annat att såsom remissinstans biträda djurgårdsförvaltningen med råd och utredningar vid handläggning av markdispositionsfrågor. Genom tillkomsten av ett dylikt organ skulle enligt utskottets mening förutsättningar skapas för ett ur statsverkets synpunkt rationellt och ekonomiskt utnyttjande av den värdefulla mark om vilken här är fråga, utan att för närvarande någon ändring i gällande formella dispositionsrättsregler beträffande Djurgården behöver vidtagas.

Vid föredragning i ärendet har utskottet inhämtat dels att 1945 års markkommission beräknas ha slutfört sitt uppdrag inom en nära framtid, dels

att arbetsuppgifter av i huvudsak teknisk natur ännu återstå för den nuvarande djurgårdskommissionen under åtskilliga år framåt. Vid sådant förhållande anser utskottet det lämpligt, att av djurgårdskommissionen ännu icke fullbordade arbeten m. m. övertagas av det förenämnda markorganet, som sålunda bör inrättas på grundval av djurgårdskommissionens redan förefintliga organisation. Vad departementschefen i detta sammanhang förordat angående ändrad benämning på och sammansättning av djurgårdskommissionen har icke givit utskottet anledning till erinran. Icke heller har utskottet något att erinra mot departementschefens uppfattning, att framdeles en omprövning bör ske, huruvida den nya djurgårdsnämnden bör bibehållas eller dess arbetsuppgifter böra överflyttas till annan myndighet.

Kungl. Maj:ts förslag till avlönings- och omkostnadsstater för nämnden anser sig utskottet jämväl kunna tillstyrka. I samband med anslagsberäkningarna har departementschefen bland annat framhållit, att såväl arvodesposten som icke-ordinarieposten torde åtminstone för nästa budgetår böra betecknas förslagsvis för att sätta Kungl. Maj:t i tillfälle att genomföra de övergångsanordningar och vidtaga de jämkningar i organisationsförslaget, som kunna finnas påkallade. Till denna uppfattning vill utskottet ansluta sig. Enligt utskottets mening framstår det såsom särskilt angeläget, att avlöningsförmånerna bestämmas på sådant sätt, att nämnden blir i stånd att förvärva för arbetenas utförande erforderlig teknisk expertis.

I motionen II: 462 har hemställts att riksdagen måtte dels bifalla förevarande proposition i vad det gäller djurgårdskommissionens omorganisation till en djurgårdsnämnd, dels i en skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om underhandlingar med Konungen i syfte att överföra dispositionsrätten över Djurgården från Konungen till statliga myndigheter under deras oinskränkta förvaltningsrätt. Av vad utskottet i det föregående anfört framgår, att utskottet icke funnit skäl föreligga att bifalla motionen i dess senare yrkande.

Utskottet får hemställa,

I. att riksdagen må

a) godkänna den av departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 25 april 1947 förordade omorganisationen av djurgårdskommissionen;

b) godkänna följande avlöningsstat för statens djurgårdsnämnd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	18 000
2. Avlöningar till övrig icke ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	68 700
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 300

Summa kronor 88 000;

- c) för budgetåret 1947/48 under sjätte huvudtiteln anvisa
1. till *Djurgårdsnämnden*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 88 000 kronor;
 2. till *Djurgårdsnämnden*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 11 500 kronor;

II. att motionen II:462, i den mån den icke besvarats med vad utskottet ovan under I. hemställt, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 13 juni 1947.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Mannerskantz, fröken Andersson, herrar Berling, Albertsson, Näsström, Rosenberg, Gustav Emil Andersson och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Malmborg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Rubbestad, Mårtensson, Lindholm, Åkerström, Holmström, Hoppe, Onsjö och Birke.
